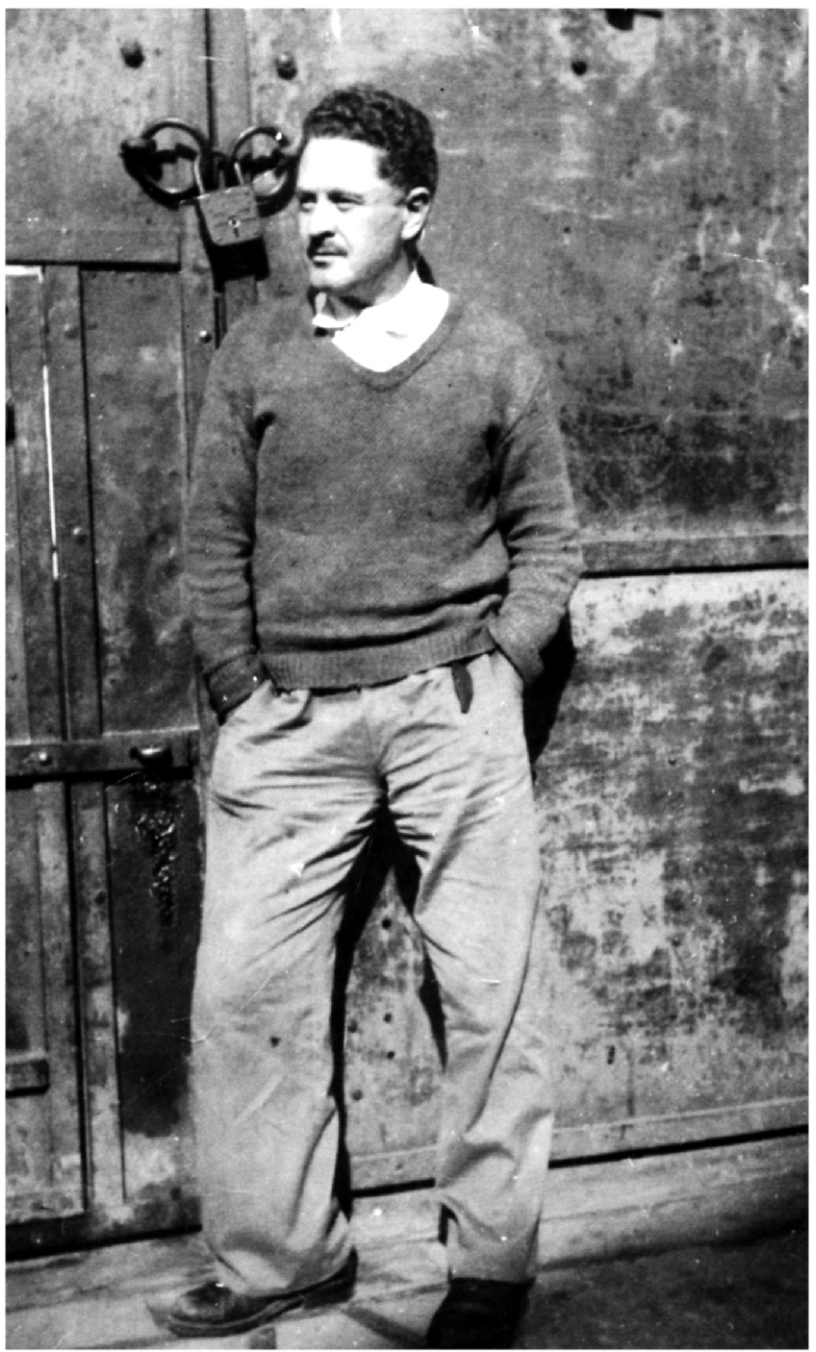

“Bana yeter olduğum safta olmak Bizim tarafta olmak!”

Nâzım Hikmet Kültür Merkezi

Nâzım Hikmet'e vatandaşlığının iadesi 2009'un ilk günlerine “bomba gibi” düştü. AKP hükümeti, bir anda, kimsenin gündeminde bu konu yokken, bir zarf açtı.

İktidarın her icraatında boncuk bulma maharetine sahip liboşlar başta olmak üzere, pek çok “kanaat önderi”(!) “hayırlı olsun; ne mutlu” açıklamaları yaptılar hemen.

Biz, Nâzım Hikmet Kültür Merkezi (NHKM) olarak, 6 Ocak'taki açıklamamızda şu soruyu sormak zorunda hissetmiştik kendimizi: Acaba şahıs kendisi başvurdu da mı alındı bu karar?

Çünkü 2006 yılında, dönemin İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Nâzım'ın vatandaşlığı konusunda “şahsın kendisinin başvurması gerekir” şeklinde bir beyanat vermişti.

Hemen sonra anladık meselenin aslını.

Ertuğrul Günay, Kültür ve Turizm Bakanı, şöyle açıklamıştı süreci: “(Başbakan) Şeb-i Aruz törenlerinden gelirken, 17 Aralık'ta Konya'dan gelirken, sanırım o manevi atmosferin de etkisiyle, 'Nâzım Hikmet ile ilgili sorunu da çözelim' dedi. Ben de bu konudaki çalışmamızın hazır olduğunu söyledim. (...) Biz, gerekçemizi hazırladık. İçişleri Bakanlığı için olgunlaştırdı ve bugün Bakanlar Kurulunda oy birliğiyle imzalandı ve çıktı.”

“Manevi atmosferin etkisi” diyor Ertuğrul Günay, yani Başbakan bir şekilde cezbeye gelmiş ve “çözelim” demiş. Sonra “çözdüler”!

Başbakan, bu “çözme” faaliyetinden hemen sonraki meclis grup toplantısında “Nâzım'ı iade-i

İtibarla tekrar vatandaşlığa almak da bize düştü ve bunu da biz hallettik” diye böbürlenmeye başlamıştı bile. Çevrecilere, partisinin bulaştığı yolsuzluk iddialarını ortaya atanlara veya özelleştirmelere karşı çıkanlara hakaret etmek, kendince suçlamak için her fırsatta “komünist zihniyeti” yakıştıran Erdoğan, acaba komünist şairle ilgili sorunu çözme düşüncesine nasıl sahip oldu?

Bunu anlamak için, biraz geriye gidip, Başbakan'ın sözleriyle “Nâzım Hikmet'le ilgili sorun”unun ne olduğuna bakalım.

Nâzım'dan “hain” imal etmek

Nâzım, 1938 yılında “Donanma Davası” olarak tarihe geçen bir düzmece dava ile 28 yıl 4 aylık bir mahkûmiyet almıştı. 17 Ocak 1938 tarihinde gözaltına alınışından, dava sonucu aldığı mahkûmiyet kararı doğrultusunda 15 Temmuz 1950 tarihine kadar, 12 yıl 7 ay çeşitli cezaevlerinde yattı. Önceki mahkûmiyetleri ile birlikte, Nâzım, yaşamının yaklaşık 16 yılını fiilen cezaevinde geçirmiş oldu.

Demokrat Parti'nin iktidara gelişinden sonraki af sürecinde af kapsamına alınmayan, ancak zaten haksız yere yattığı için tepkiler sonucu tahliye edilen Nâzım, tahliyesinin ardından, askerlik yapmadığı gerekçesiyle askere alınmak istendi. Oysa tüm askeri okul öğrencileri gibi, Bahriye Mektebi mezunu olan Nâzım da askerlikten muafı ve bu askere alınma kararı, zaten 50 yaşına gelmiş olan Nâzım'da yaşamına kastedildiği intibasını güçlendirdi ve 17 Haziran 1951 tarihinde yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. 1951 yılı, tarihe “komünist tevkifatı” olarak geçen ve ülkedeki komünistler üzerinde terör estirilen yıl olması açısından da önemlidir.

(Kimi akıleveller Demokrat Parti'nin Nâzım'ı “affettiği”ni ileri sürüyorlar; 1951 Tevkifatı, işin aslının ne olduğunu göstermektedir.)

25 Temmuz 1951 tarihinde ise zamanın Bakanlar Kurulu, tamamen hukuk dışı bir süreçle, Nâzım'ın vatandaşlıktan çıkarıldığını ilan eden kararını açıkladı.

Nâzım asıl kimi ve neden korkuttu?

Nâzım'ın başına gelen bu haksız mahkûmiyetin benzerleri hem bu ülkede, hem başka ülkelerde pek çok ilericinin, devrimcinin, komünistin de başına gelmişti. En tipik ve bariz örnek olarak, İtalya Komünist Partisi'nin kurucularından Antonio Gramsci'nin durumu hatırlanabilir: Gramsci de 1928 yılında savcılık iddianamesine geçen “bu beynin çalışmasını 20 yıl boyunca durdurmalıyız” ifadesiyle ve yine düzmece bir

yargılamayla, ne tesadüftür ki 20 yıl 5 aylık bir ceza almıştı.

1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti, ülke hızla kapitalistleştikçe, yeni Cumhuriyet kendi iddiaları ve hedeflerinden geri bastıkça, komünistleri hedef tahtasına yerleştirdi. Komünistlerin temsil ettiği bağımsızlıkçılık, yurtseverlik, kamuculuk, ilerici, halkçılık değerleri; ülkeyi bağımlılık ilişkilerine mahkum edenler, dinsel örgütlenmelerle uzlaşanlar, halkı “üzüm gibi ezenler” tarafından tehlikeli ilan edildi.

Komünist hareket, o yıllarda güçlü ve toplumsallaşmış bir siyasi hareket olmamakla birlikte, iktidar tarafından hep bir tehdit unsuru olarak algılandı. Çünkü komünist hareketin temsil ettiği idealler, emekçi halkın yaşadığı sorunlar ve ülkenin içine itildiği bataklık göz önüne alındığında, hep gerçek ve ciddi bir çözüm arayışını da temsil ediyordu.

Nâzım Hikmet, işte bu koşullarda kendi ifadesiyle 'adı bir bayrak gibi dolaştığı' için, açıkça sınıfsal bir refleksle mahkûm edildi ve yurtdışına çıkmak zorunda bırakıldı. Cezaevine de atsalar, yurtdışına da sürseler, Nâzım'ın üretmesine, hem de tüm insanlığın en güzel sesleriyle üretmesine engel olamadılar ama; Nâzım çalıştı, düşündü, yaşadı ve yazdı. Bizim için en güzel, karşıtları için en ürkütücü şarkıları...

Ölümüne kadar şiirlerinin basılmasının yasaklanma nedeni de buydu. Şunu da eklemek gerekir ki, Nâzım'ın şiirleri, toplumsal muhalefetin yükselişe geçtiği yıllarda, ilerici hareketin sahip çıkışıyla özgürleşmişti.

Nâzım gündemi neden yeniden açıldı?

Egemen sınıf ve siyasi temsilcileri, bugün daha mı demokrat peki?

Açıkçası, Nâzım gündemini anlamak için, konuya sadece Nâzım'a odaklı bakmadan yaklaşmak lazım.

Egemen sınıf, her zaman ilerici düşüncüyü etkisizleştirmek için uğraştı. İlerici düşüncenin emekçilerle buluşmasını engellemek için uğraştı. Bunu yapabilmek için de, bazen ilericileri izole etti, bazen kendi yanına çekmeye uğraştı, bazen her ikisini birlikte yapmaya çalıştı.

Nâzım'la, ideolojik bağımsızlığını korumanın da simgesi olduğu için uğraştılar bir yandan.

Bugün ülkemizdeki siyasal dinamiklere baktığımız zaman, ilerici düşüncenin boğuntuya getirilme çabalarını görüyoruz yine. Kamuoyunu yönlendirmek için ellerinde tuttıkları medyanın sola kapatıldığını biliyoruz. Diğer taraftan, AB

fonları, Soros fonları, sponsorluk mekanizmalarıyla, aydınların sermaye düzeninin yanında saf tutmak zorunda bırakıldıklarını da biliyor ve yaşıyoruz. Üretmek isteyen, yaratıcı aklını insanlığın aydınlık geleceğiyle buluşturmak isteyen yaratıcıların ve aydınların önüne, hep geçim sorununu, kaynak sorununu dayatıyorlar bu yüzden.

Liberaller, hep bu noktada devreye giriyor işte. Çaresizliğe mahkûm edilen geniş yığınları ve onların aklını ve vicdanını temsil eden kesimleri, egemen sınıfın siyasal doğrultusuyla uzlaştırmak için.

Toplumsal destekleri azaldığı zaman, tartışmalar başladığı zaman, siyasal iktidarların topluma mal olmuş isimleri kendi isimleriyle yan yana getirme çabası da, bu liberal kafanın bir ürünü. Sandılar ki, Nâzım'a vatandaşlığını iade ederek, bu düzene dair kafalarında soru işareti olan toplumsal kesimleri kendi yanlarına çekebilmek için bir adım daha atabilecekler.

Bu, sadece seçim yatırımı değil, daha büyük bir operasyon: Bu toplumun aydınlık yüzünü, bu düzenden umudu kesmemeye çağırın bir operasyon.

Nâzım'ın coğrafyası

İşte bu operasyona alet edilmek istendiği içindir ki, Nâzım'ın vatandaşlık süreci, umutlanılacak ve sevinilecek bir gelişme değildir.

Bu nedenle de, bu hesapçı adımın temel motivasyonunu çözümlemek ve yanıt vermek durumunda hissettik kendimizi ve NHKM olarak üç adet basın açıklaması yapmış olduk.

6 Ocak 2009 tarihli ilk açıklamada, "AKP hükümeti, samimi değildir. Din istismarcılığının yolsuzluklarla ayaklarına dolanmasından sonra, bu defa demokratikleşme istismarcılığına soyunmuşlardır. Bu ülkede her şeyi satılık hale getiren AKP, yine tüccarca hesaplar peşindedir" demiştik.

Emine Erdoğan'ın ağlama mimiklerinin ardından bir de Nâzım şiiri patlattığı toplantının hemen ertesinde, 11 Ocak 2009 tarihli ikinci açıklamamızda ise "Toplumsal yaşamı, komşu ülkelerle ilişkilerini, insanlığa dair hesaplarını çıkar, fırsatçılık, sadaka, ulufe dağıtımı, alım-satım çerçevesinde şekillendiren, sıtmayı gösterip vereme razı eden icraatlara önderlik eden bir iktidarı ve "försst leydi"leri" insanlığı küçültmekle itham etmiş ve Nâzım'ın yakasından düşmeye çağırmıştık: "Nâzım, bu çıkar hesaplarına, rantiyeliğe, içten pazarlıkçılığa,

emekçilerin sırtındaki försst leydi şovlarına büyük gelir! (...) "Barış" deyip her fırsatta savaş çığırkanlığı yapanların, "Dayanışma" deyip sadakaya mahkûm bir toplum yaratanların, "İlerleme" deyip toplumu TV ekranlarına ve alışveriş merkezlerine hapsedenlerin, "Demokratik toplum" deyip toplumu cemaatlere bölenlerin, bir de "Nâzım" deyip Nâzım'ın onurunu, inadını, umutlarını, kavgasını pazara çıkarmalarına izin vermeyeceğiz, sessiz kalmayacağız. Nâzım bütün insanlığındır! O insanlık ki, eşitlik, özgürlük, kardeşlik ve barış için verdiği mücadeleyle büyüyecektir!" vurgusu yapmıştık.

22 Ocak 2009 tarihli son açıklamada ise, NHKM'yi de hedef gösteren ve sağcı basında çıkan kimi yazıları kastederek, söz konusu yazarların kızgınlıkların kaynağında NHKM'nin açıklamalarının AKP'lilerin demokratlık maskesinin düşürmesi olduğu belirtmiş ve "Nâzım bu toprakların ilericileriyle, yurtseverleriyle, sosyalistleriyle birlikte mücadele etmeye devam ediyor, hala!" sözleriyle son bulmuştu.

Nâzım ne bu ülkenin aydınlık yüzünden, ne de mesela binlerce kilometre uzaktaki Küba halkının gündeminden düşmedi. İnsanlığın geleceğine eşitlik, özgürlük, kardeşlik ekseninden yaklaşanlar zaten hep aynı saftaydı Nâzım'la. Bu topraklara, bu toprakların diline hasretiyle yanan Nâzım, bir yandan da "hem Asyalı, hem Afrikalı, hem Avrupalı" olduğunu da vurguladı hep, kozmopolitliği de reddederek!

Bu bize "Nâzım'ın coğrafyası" hakkında en güzel fikri veriyor:

Vatandaşlık konusunda yine Nâzım'dan sözlerle, "Yirminci Asra Dair" şiirinden dizelerle, aidiyet tartışmalarına son yanıtımızı verelim.

(...)

Asrım sefil,

asrım yüz kızartıcı,

asrım cesur,

büyük

ve kahraman.

Dünyaya erken gelmişim diye kahretmedim hiçbir zaman.

Ben yirminci asırlıyım

ve bununla övünüyorum,

Bana yeter

yirminci asırda olduğum safta olmak

bizim tarafta olmak

ve dövüşmek yeni bir âlem için...

(...)

12.11.1941